

Büyük Acıların Kısa Filmi: DENG (sesler)

Huseyn Palewi*

İnsan yaşamının unutulmaz anları vardır. Tıpkı toplumların hafızalarından silinmeyen anlar olduğu gibi. Onlar yıl geçse de taşların dilini kör eden o anlar asla unutulmaz. Hafızalara kuyu kazınan anlardır. İnsan çaresizliğinin tepede olduğu bu anların en büyük mağdurları, bu anların yüklemine özne olanlardır. Seslerden kulakların sağır olduğu ve insanın bağrıışmalarının zamanın sınırına dayandığı bu anlarda ne yapılabiliyor ki, suskun bir gölgeye sığınmaktan başka. Her şey unutulmaya yüz tutarken bazı şeyleri vardır, zamanı ortadan kaldırırsanız bile yaşanmış olan acılar tarihte bir yer edinmişlerdir kendilerine. Zamanın birinde ansızın karşımıza çıkarlar. Bir utanç ya da bir örneklik için. Palo köprüsünün şahit olduklarını kim hafızalardan silebilir ki. Hakeza Dersim de ağaçların dahi düşman görülüp yakılmalarını insanların bilincinden nasıl söküp atabilirsiniz ki.

Diyarbakır 5' nolu Askeri Cezaevinde yaşananlarda tarihteki yerini almıştır. Yaşanılanların şahitleri halen aramızda yaşıyorlar (yaşamak dersek buna). Bir film tabii ki yaşanılanları asla tam olarak anlamamızı sağlamaz. Deng filmi de öyle bir film. Bize hatırlatıyor yaşanılanları. İnsan aklının alamayacağı şeyler vardır. İnsanın sınırlarının ötesine çizilmiştir bazı gerçekler. Bir film olarak bakıyorsunuz belki yaşanılanlara. Zaten hayatta bir film'den ibaret değil midir? Uzun bir film, montajı yapılmayan karelerden oluşan bir film. Rol yapmak yok. Herkes kendisi. Kendisinden başkasının yaşamını yaşıyamadığı bir film bu. Yaşam en gerçek film. Belki de tüm yaşanılanlara bir film gözüyle bakarak acılarla yaşamaya alışıyoruz. İnsanın bittiği noktaya tekrar insanı dikerek tutunuyoruz gölgemizle. Güneş kaybolunca gölgemizle kayboluyor. Tek dayanağımızı da kaybedince, yuvarlanıyoruz öylece. Cevabı olmayan bir durumla kalıyoruz. Alışıyoruz.

Sonra alışmak bizim dayanağımız oluyor bu yaşamda. Tıpkı 5'nolu cezaevinde yaşanılanlar gibi. İnsanlıkta alışarak yaşıyor artık. Utanç dolu günlere alışarak. Herkes kör ve gözleri içlerine bakıyor herkesin. Gözleri gördüğü halde görmüyor kimsenin. Kulaklar bazen de göz olur. Göz ise akıl. İnsan bazen insan olmaktan da çıkar. Her şey öylece karışır birbirine. Büyük bir umutsuzluk çağında yaşanılan acılarla baş başa kalıyoruz. İnsan belki de iki parmak arasındaki gölgeden başka bir şey değildir. Tüm mesele bu işte. İki parmak arasında sığırdığımız dünyamız. Ya da iki parmağı yan tutarsanız, iki dudak arasındaki bir an olur her şey.

Zaman geçtikçe yaşanılanlarda unutulmaya yüz tutuyor her zaman ki gibi. Vicdanlarımızı teneffüse çıkarıp aklımızla top oynatıyoruz yine. Çılgınlıkların üstünü marşlarla örtükleri gibi tarihin yüzünü de siyah bir peçeyle örttüler. Amed zindanının da yaşanılanları insanlık unutsa bile, zaman ve duvarlar asla unutmuyacak. Herkes unutsa bile, yaşanılanlar hep var olacak. Birilerinin boğazına yapışacak her zaman gölgeleri. İçlerindeki karanlık dışarı çıkıp gözlerinden tekrar içeri girecek. Unutmak yok. Unutmak olmayacak asla.

Filmin yönetmeni ve senaristliğini Filiz Işık Bulut yapıyor. Film de yönetmen daha çok simgesel bir dil kullanıyor. Açılan kapının ardından çılgılık sesleri gelir kulaklarımızın kapısına. Sanki cehennem kapıları açılmış gibi. Yıkık dökük bir evde yaşar zelal ve eşi Hüsamettin. İki çocukları vardır hayata bağışladıkları. Evleri askeri cezaevinin yanında-

dır. Çünkü kimse orada kalmak istememektedir. Gece duyulan sesler insanın kulaklarını sağır edecek kadar rahatsız edicidir. Hüsamettin'in ekonomik durumu iyi olmadığı için mecburen ailesinin barınabileceği bir ev bulmak zorunda kalır. Kiraladığı evde her ne kadar barınma ihtiyaçlarını giderseler de, huzurlu bir yaşamları yoktur.

Evin dış cephesinden baktığımız da eski bir görüntü ile karşılaşırız. Evin yıkık dökük bir cephesi vardır. Sıvası dökülmüş bir evdir. Cezaevindeki mahkumlar gibi. Her tarafı darbelerle yıkılmış bir evdir. Bir an şunu düşünmeye başlıyorsunuz? Acaba bu evde işkenceden geçti mi? Neden olmasın ki. Biz terörist diye ineklerin ve eşeklerin vurulduğunu dahi görmüş insanlarız. Evet terörist diye ağaçları yakan, hayvanları öldürenler evlere neden işkence etmesinler ki? Evin önünde iki pencere vardır. Tıpkı mahkûmların yüzündeki iki göz gibi. Işığını kaybetmiştir pencereler. Evin harap halinden, pencerelerinde payını aldığını görüyoruz. Tıpkı mahkumların gözleri gibidir pencereler. Işığını kaybetmiştir. İçeri girecek bir güneş dahi yoktur. Her şey kör olmuştur artık karanlıktan. Büyük bir umutsuzluk vardır. Yönetmen evinden halini göstererek adeta mahkumların durumunu da siz tahmin edin diyor izleyiciye. Ev imgesinden biz Türkiye'nin dış dünyadaki görüntüsüne kadar gidebiliriz. Türkiye'nin dışarıdan görünen hali gibidir zelal ve Hüsamettin'in kaldıkları ev.

Evden içeri girdiğimiz de ise gözümüzze hemen dağınkılık göze çarpar. Her şey dağınkı gibi görünür size. Aslında

değildir ama yataklar yerde serili olduğu için ister istemez dağınkılık kalıyor zihninizde. Evin içindeki dağınkılık bizi 12 Eylül günlerinin Türkiye'sine götürüyor. Ülkede bir kargaşa vardır. İnsanlar adeta birbirini öldürmektedirler. Küçük bir ülke ile karşı karşıyasınız şüphesiz. Evin her iki görüntüsünden anlıyoruz ki, iyi gitmeyen şeyler vardır. Bir karışıklık ve huzursuzluk vardır. Ev dış görüntüsü de içinin de bize anlatmak istediği şeyler vardır. Bu dağınkılık ve yıkık-döküklük boşuna değildir.

Hüsamettin ve eşi Zelal, tuttıkları evde mutlu olmanın beklentisine girmişken hiç de umdukları gibi gitmez hiçbir şey. İnsanca yaşamak gibi düşleri olan siyasi mahkumlar gibi. Onlarında yeni bir dünya da yaşamak gibi düşleri olsa da sonunda hayatlarını 5'nolu askeri cezaevinin duvarları arkasında yitirir bir çoğu. İyi bir yaşam beklentileri hep içlerinde kalır böylece.

Deng filmi, durağan bir şekilde devam eder. Günlük hayattan anlar bize sunuluyor. İçerde işkence çeken mahkumlar için zaman nasıl geçmek bilmiyorsa, geceleri Hüsamettin ve eşi zelal için de zaman geçmek bilmez. Cezaevindeki yakınlarını ziyarete gelen yakınlarının da uğrak yeridir evleri. Birçoğu Türkçe bilmedikleri için, ziyaret öncesinde alıştırmaya yaparlar. En basitinden eyiyim derken bile, iyi olmadıklarını anlıyorsunuz yüz ifadelerinden. Çünkü iyi değildirlen. Acıları vardır. Kendilerinden bir parça artık yanlarında değildir. Belki de hayat gibi tüm söylemlerimiz de aynı şekilde klişeleşmiştir.

Geceleri çılgılık seslerinden Zelal çocuklarının kulaklarını beyaz bir bezle sarar. Kendilerinin dayanamadığı çılgınlıklara nasıl olur da çocukları dayanabilsin. Yönetmen durumu daha iyi anlatmak için böyle bir yöntem başvuruyor. Bu aslında yaşanılanların ne kadar da insan tahayyüllerinin ötesinde olduğunun bir göstergesidir. Duruma artık dayanacak hali yoktur. Sık sık Hüsamettin'den yeni bir yer bulmasını ister. Diğer taraftan yüreğini rahatsız eden bir şey vardır. Taşındıkları taktirde cezaevlerindeki yakınlarını görmeye gelen insanların durumu ne olacak? Bir ikilem içinde kalır zelal.

12 eylül'ü anlatmak için yapılan kısa bir film deng. Filiz ışık bulut, sinemanın olanaklarını çok iyi kullanıyor. Sinemanın dili de işte budur diyorsunuz...İçinizde hep sıvası çılgınlıklardan dökülmüş bir yer kalıyor filmi izlerken.

